

Oroszlán Judith:

200 éves a Kongresszusi Könyvtár

Ez év tavaszán ünnepelte a washingtoni Kongresszusi Könyvtár (Library of Congress) fennállásának 200.-ik évfordulóját. Ez ugyan nem olyan jelentős kor, összehasonlítva a híres európai könyvtárakkal, mint a Bibliotheque National vagy a British Museum könyvtára, azonban ez az évforduló egy ilyen fiatal ország, mint az Egyesült Államok életében egy nagy jelentőségű esemény.

Hogyan lett az eredetileg 740 kötetes kis könyvtárból 200 év alatt a világ legnagyobb és leghíresebb könyvtára, mely jelenleg 119 millió könyvet, folyóiratot, térképet, zeneművet, művészi alkotást, filmet stb. tartalmaz és melynek állománya állandóan növekszik. A Könyvtár anyaga 3 épületben van elhelyezve, melyek amerikai elnökökről vannak elnevezve, a Jefferson a legrégebb és legpompásabb, 1897-ben nyílt meg, az Adams 1938-ból származik és a legújabb a Madison épület, mely 1980-ban készült el. Azonkívül több raktárhelyiséget is bérel. (Mindhárom épületben dolgoztam.) A Könyvtár történetében 3 személynek volt fontos szerepe, Thomas Jefferson elnöknek és 2 főkönyvtárosnak, Ainsworth Rand Spoffordnak és Herbert Putnamnak, akikről kissé részletesebben fogok megemlékezni a továbbiakban.

A honatyák már az első Kongresszus idejében, 1879-ben New Yorkban az itteni Society Libraryből kölcsönöztek könyveket törvényhozás céljából, majd mikor a Kongresszus Philadelphiába költözött, a Library Company gyűjteményét használták. Amikor a Kongresszus végleg Washingtonban telepedett le, úgy döntöttek, hogy a tagoknak szükségük van saját könyvtárakra és erről javaslatot nyújtottak be. Ezt a javaslatot 1800. április 24-én, 200 évvel ezelőtt, Adams elnök jóváhagyta. Az Angliából megrendelt könyvek 1801-ben érkeztek meg és a Kongresszus épületében, a Capitoliumban nyertek elhelyezést. A következő elnök, Thomas Jefferson ugyanebben az évben jóváhagyta az első javaslatokat a Könyvtár funkciójára és organizációjára vonatkozólag, megbízva a kongresszusi bizottságot ennek végrehajtásával.

A függetlenségi háború idején, 1814-ben az angol csapatok megtámadták Washingtont, felégették a Kongresszus épületét a könyvtárral együtt. A háború 1815-ben ért véget, Amerika függetlenségének kiharcolásával. Amikor a volt elnök, Jefferson meghallotta a könyvtár pusztulását, felajánlotta a saját kb. 10000 kötetből álló könyvtárát a Kongresszusnak megvételre. A megvásárolt 6487 kötet egy ideiglenes épületben nyert elhelyezést, ameddig a Capitolt rendbe nem hozták. A gyűjtemény ekkor nem korlátozódott csupán a törvényhozásra, hanem bővült irodalommal, építészettel, földrajzzal, történelemmel stb., mivel Jefferson igen széles érdeklődésű nemcsak politikus, de tudós is volt, amit könyvei bizonyítanak. Megtartották az általa használt és a Bacon-i klasszifikáción alapult klasszifikációt is.

A Könyvtár tragédiája ezzel nem ért véget. Még két ízben esett áldozatul tűznek. 1825 karácsonján egy gondatlanul égve hagyott gyertya tüzet okozott az épületben, mely a könyvtárat is érintette; majd 1851-ben a harmadik tűz pusztította el az állomány nagy részét. Ez már nagyobb kárt okozott, Jefferson egykori könyvtárának kétharmad része elégett, a törvényhozás tárgyalásainak anyagával együtt. Ennek a jövőben való elkerülésére a Kongresszus 168.700 dollárt szavazott meg a könyvtár tűzbiztonságának kialakítására és az elégett könyvek pótlására. Ehhez magán adományok is hozzájárultak. A Polgárháború kitörésekor, 1862-ben az állomány már 72000 kötetből állt. A háború alatt a könyvtár fizikai kárt nem szenvedett.

Az állomány további fejlesztésében nagy szerepet játszott a híres főkönyvtáros, Ainsworth Rand Spofford (1865-1897). Sikerült neki a kongresszustól pénzt szereznie, nem csak a könyvek beszerzésére, de új bútorra és felszerelésre is. A Polgárháború befejezése után 1865-ben az állomány 80000 kötetre szaporodott. Az ő érdeme a Smithsonian Intézmény könyvtárának megszerzése, nemzetközi csere bevezetése, incunabula és americana gyűjtemények megkezdése, copyright köteles példányok megszerzése. Bevezette az első, a saját gyűjteményen alapuló klasszifikációt is. Az olvasókör nagyon kibővült a háború után az újonnan alakult állami hivatalok dolgozóival. A könyvtár ekkor már igen nagy helyhiányban szenvedett, a könyvek és folyóiratok a földön heverték. Spofford legnagyobb érdeme volt, hogy megszerezte a pénzt egy új önálló épület céljára, melyet a Kongresszus hosszas tárgyalások után 1886-ban meg is szavazott. Az új épület tervezésére és megépítésére 27 építész adott be pályázatot, melyekből John L. Smithmeyer német származású építész tervét fogadták el egy nagyszabású, renaissance stílusú épület felépítésére. A díszes épület 1897-ben készült el, költséget nem kímélve. A márványépületet Minerva arany mozaikja, szobrok, festmények, reliefek díszítik, többek között, ahogy az előző előadásból hallottuk, a magyar származású Sólyom Lajos Károly fejszobra is. Az év végén a könyvtár megnyitotta kapuit a nagyközönség előtt. Korabeli leírások szerint a Jefferson épület lett Washington legpompásabb épülete. Több külön könyv is foglalkozik művészi értékek leírásával.

Az új épületbe való beköltözés után a könyvtár hatalmas fejlődésnek indult. Különböző osztályokat állítottak fel a katalogizálásra, a folyóiratoknak, a térképeknek, a zenei kiadványoknak stb. Erre az időre vezethető vissza a vakok részére való szolgáltatások bevezetése, amely a könyvtár egyik igen fontos és ismert feladata. A személyzet is megszorodott.

A könyvtár fejlődése a másik híres főkönyvtáros, Herbert Putnam (1899-1939) alatt még folytatódott. Ő a könyvtár szerepét, mint nemzeti könyvtár vélte, melynek hivatása az összes külföldi kultúra ismertetése. A századfordulón az állomány elérte az 1 milliót. Bevezette a könyvtárközi kölcsönzést. Megkezdte kinyomtatni a katalóguscédulákat és ezeket árulni, valamint elkezdte a nemzeti egységes katalógust is, melyben az összes nagyobb könyvtárak állományai szerepelnek. Ő alatta alakult meg az ún. Legislative Reference Service, mely a Kongresszus tagjainak igényeit elégítette ki. Külön alapítványt javasolt adományok elfogadására, amely alapja lett a későbbi híres kulturális rendezvényeknek. Megnyitotta a kapukat a nagyközönség részére, bárki bejöhét olvasni és kutatni, kivéve a kölcsönzést. Sajnos, ezzel a 80-as években sokan visszaéltek és igen sok lopás és csonkítás történt, még értékes könyvekből is vágtak ki lapokat. Így az ellenőrzést az utóbbi időkben igen megszigorították, több bejáratot lezártak, elektronikus kapun keresztül lehet az épületekbe bemenni és azokat elhagyni. Örök ellenőrzik a bejáratot és kijáratot, valamint a raktárakba még az alkalmazottaknak is csak külön engedéllyel lehet bemenni, a publikumnak pedig ez meg van tiltva.

1938-ban megépült az első annex, a mai Adams épület. Ez art deco stílusban készült és nem annyira díszes, mint a főépület, de olvasótermei művésziesen vannak kiképezve. Ekkor a gyűjtemény már elérte a 12 milliót és a helyhiány ideiglenesen bár, de lecsökkent.

1980-ban épült meg a legújabb, modern, Madison elnökről elnevezett épület, különleges tűzbiztonsági rendszerrel ellátva. Ez az épület a főváros harmadik legnagyobb épülete a Pentagon (Hadügyminisztérium) és a FBI (Szövetségi Nyomozó Iroda) után. Főleg az adminisztrációs hivatalok nyertek itt elhelyezést. Ebben az épületben van az egykori

Legislative Reference Service utóda, a Congressional Research Service, amely a Kongresszus tagjait szolgálja ki és hosszabb és rövidebb tanulmányokat készít a törvényhozóknak.

A könyvtár fantasztikus gyűjteménnyel rendelkezik. Hogy csak egy párat említsek, a híres Gutenberg biblia egy példánya, mely az első nyomtatott könyv, 1455-ből származik. Ez a világ legértékesebb könyve, több millió dollárt ér. Hő- és fényszabályozott szekrényben a főépületben van állandóan kiállítva.

Magyar szempontból érdekes az 1342 körül Róbert Károly király uralkodása alatt készült un. Nekcsei-Lipócz kéziratos biblia, melynek a hasonmás kiadása megvan itt a Széchényi Könyvtárban is. A Zenei Osztálynak 5 Stradivariusa van: 3 hegedű, 1 viola és 1 cselló. Ezeket használják néha híres koncerteken a Budapest kamarazenekar tagjai, akiknek sajnos csak a nevük magyar, de már nincs magyar tagjuk.

Megtalálható a Függetlenségi nyilatkozat és az Alkotmány vázlat, valamint amerikai elnökök iratai, számtalan ritka könyv, kézirat, zeneművek kéziratai stb. Sok kuriózum is van, pl. Lincoln elnök meggyilkolásakor a zsebében talált dolgok, a szemüvege, zsebkendője, zsebkése és pénze, melyek ki is vannak állítva. Estig sorolhatnám az értékeket, de erre sajnos nincs időnk.

A könyvtár pénzhiányban nem szenved, a Kongresszus általában megszavazza a költségvetésben kért milliókat, mivel legfontosabb feladat a Kongresszus tagjainak kiszolgálása. A könyvtárnak 4500 alkalmazottja van. Cédulakatalógus már nem létezik, minden funkció teljesen automatizálva van. Tavaly az év végén bevezetett ILS (Integrated Library System) lehetővé teszi, hogy mind a válogatás, megrendelés, beszerzés, feldolgozás egy egységes automatizált rendszerben történjen. Egyes könyvtárak az un. „authority rekordokat” már közvetlenül tudják a könyvtár bázisrendszerébe betáplálni. A Könyvtárnak 6 tengerentúli hivatala van, az illető ország anyagának beszerzése és feldolgozása céljából. A 3 épületben 4500 alkalmazott dolgozik, akik a világ minden tájáról jöttek. Olyan, mint egy kis Egyesült Nemzetek, a folyosókon sokszor mindenféle más nyelvet, mint az angol, lehet hallani. Több, mint 20 olvasóterem áll a közönség rendelkezésére. Évente több mint 2 millió ember látogatja, kutatók és turisták egyaránt.

A 200 éves évfordulót áprilisban sokféle kulturális programmal ünnepelték meg. Emlékünnepély volt a főépület előtt az alapítás évfordulóján, április 24-én, a dolgozók részére. Különleges kiállítást és szimpóziumokat szerveztek. A pénzverde érmet, a posta pedig emlékbélyeget adott ki ezen alkalomból. Újabb könyvek jelentek meg a Könyvtárról, valamint koncert sorozatot létesítettek. A Könyvtár több millió dollárra rúgó ajándékot kapott az adományozóktól, többek között abból a célból, hogy Jefferson eredeti könyvtárát újra felállítsák. Az évfordulóról mind a Kongresszus, mind a televíziós állomások és a sajtó is megemlékezett.

Én 26 évid dolgoztam a könyvtárban, amire mindig büszke leszek és nagyon köszönöm a gyűlés szervezőinek, hogy alkalmat adtak arra, hogy erről a remek intézményről Budapesten, itt a Széchényi Könyvtárban is beszámolhassak. Köszönöm kedves figyelmüket.

Bibliográfia

Cole, John Y. Jefferson's legacy, a brief history of the Library of Congress. Washington: Library of Congress, 1993.

Conaway, James. America's library; the story of the Library of Congress, 1800-2000. Washington: Library of Congress, c2000.

Goodrum, Charles A. Treasures of the Library of Congress. New York: H.N.Abrams, c1980.

Highsmith, Carol. The Library of Congress, America's memory. Golden, CO: Fulcrum, c1994.

Valamint a Library of Congress Information Bulletin és a Gazett április-júniusi számai.